

Herézy a bludy, LXXIII: Moderné sekty a kulty, 1. časť – Chrám ľudu a Nebeská brána

Jozef Duháček

4. mája 2026 ✝ Cirkev História ✝ Herézy a bludy

V druhej polovici 20. storočia a na prelome tisícročia sa objavilo niekoľko apokalyptických nových náboženských hnutí, ktorých koniec bol tragický a spojený s hromadnými úmrtiami a samovraždami. Tieto prípady ilustrujú, ako charizmatičtí vodcovia, eschatologické očakávania a izolácia od ostatných ľudí môžu viesť k extrémnym dôsledkom. V tejto časti seriálu o bludoch si priblížime niekoľko najdôležitejších prípadov z nedávnej doby: Chrám ľudu (Peoples Temple, USA, 1978), Rád slnečného chrámu (Order of the Solar Temple, Švajčiarsko, Francúzsko, Kanada, 1994–1997), Nebeská brána (Heaven's Gate, USA, 1997), Davidiáni (Branch Davidians, Texas, 1955), Hnutie za obnovu Desiatich Božích prikázaní (Movement for the Restoration of the Ten Commandments of God, Uganda, 2000) a Óm šinrikjó (Aum Shinrikyo, Japonsko, 80. – 90. roky). Pre každú zo siekt uvedieme informácie v štyroch oblastiach: história, náuka, vodca a spoločné body, ktoré ju spájajú s ostatnými sektami.

Jeden z prvých historicky zaznamenaných a dobre zdokumentovaných prípadov, kedy radikálna sekta čelila dôsledkom svojho konania masovou samovraždou z nábožensko-politických dôvodov je prípad Masady. Časť židovského národa po roku 33 po Kr. prijala Ježiša Krista ako Spasiteľa a dlho očakávaného Mesiáša. Prijali neskôr meno „kresťania“ alebo „cirkev“ v prvých desaťročiach svojej existencie; kresťanská Cirkev trpela ohromným prenasledovaním, ktoré iniciovali a vyvolávali predovšetkým židovskí vodcovia. O niektorých prípadoch hovoria Skutky apoštolov.

Židia, ktorí odmietli Krista sa vo svojom očakávaní mesiášskeho kráľa bojovníka, ktorý vyženie Rimánov a vybuduje mocnú židovskú ríšu stále viac radikalizovali a celý proces vyvrcholil vypuknutím povstania, ktoré Flavius Josephus opísal v spise zvanom Židovská vojna. Spočiatku víťazili, no Rimania prevzali iniciatívu, získali späť provinciu, dobyli Jeruzalem a spálili chrám. Podľa Flavia Josepha sa posledné zvyšky vzbúrencov opevnili v Herodesovej pevnosti Masada blízko Mŕtveho mora, a keď už bolo jasné, že Rimania pevnosť dobyjú, asi 960 židovských sicáriov

(zelótov) pod vedením Eleazara ben Yaira spáchalo hromadnú samovraždu. Muži povraždili svoje rodiny a potom seba, než by sa mali vzdať Rimanom. Táto udalosť vykazuje pozoruhodné paralely s modernými sektami (Jonestown, Slniečny chrám, Nebeská brána, Uganda, Óm širikjó). V čom?

– Vnímanie existenciálnej hrozby a stavu „bez východiska“. Vodcovia vytvorili pocit, že vonkajší svet (Rimania, vláda, „neveriaci“, médiá, polícia) chcú zničiť alebo znásilniť ich vieru a ponúkli ideu, že smrť nie je porážka, ale akt slobody a hrdosti – radšej zomrieť podľa vlastných podmienok, ako žiť v „podrobení“.

– Zelóti boli radikálni židovskí nacionalisti a náboženský fanatici – smrť v boji za Boha a slobodu chápali ako posvätnú. Moderné sekty mali zväčša apokalyptickú teológiu – smrť je prechod do lepšieho sveta (nebesia, vesmírna loď, reinkarnácia, nová planéta) a v dôsledku toho sa samovražda reinterpretuje ako najvyšší spirituálny akt.

– Dôležitý styčný bod je silný charizmatik vodca. Eleazar ben Yair – charizmatiký rečník, ktorý podľa Flavieho Josepha ľudí presvedčil na samovraždu. Jim Jones, Marshall Applewhite, Di Mambro/Jouret, Asahara, Mwerinde/Kibwetere – všetci mali absolútnu kontrolu nad svojou skupinou a dokázali presvedčiť nasledovníkov, že smrť je logickým a hrdinským vyvrcholením. Vodca sekty dokáže premeniť strach na zmysel a lojalitu.

– Úlohu hrá aj skupinová dynamika a kolektívna identita, v ktorej je situácia vykreslená podľa šablóny „my verus oni“. Ľudia žili spolu izolovane (pevnosť Masada / džungľa / Jonestown / komúny), čo zjednocuje skupinu v myslení a konaní. Rodiny zomierali spolu – rodičia zabíjali deti (Masada, Jonestown, Uganda).

Dnes však pozorujeme istý posun vo vnímaní tejto spojitosti. Rozdiel je v tom, že Masada je dnes vďaka viacerým dôvodom vnímaná ako tragický, ale hrdinský akt odporu proti okupantovi („Masada už nesmie nikdy padnúť“), zatiaľ čo moderné sekty sú väčšinou vnímané ako tragédia manipulácie a fanatizmu. Z katolíckeho hľadiska sú však všetky tieto prípady zrejším dôsledkom neprijatia alebo opustenia Kristovho učenia o zmysle príkoria a utrpenia a perverziou konceptu mučeníka. V kresťanskom ponímaní je mučeníkom ten, ktorý, keď je to nutné ochotne položí život za Krista, ale nie ten, ktorý si ho zo zúfalstva alebo iného bláznivého dôvodu sám zoberie.

Chrám ľudu (Peoples Temple)

Sekta Chrám ľudu patrí medzi najznámejšie a zároveň najtragickejšie náboženské hnutia 20. storočia. Jej história je príkladom toho, ako sa idealistické myšlienky môžu postupne premeniť na nebezpečný kult vedúci ku katastrofe. Hnutie vzniklo v Spojených štátoch v 50. rokoch a skončilo tragicky v roku 1978 masovou smrťou viac než 900 ľudí v Guyane.

Logo hnutia

zdroj: wikimedia commons

História

Chrám ľudu Kristových učeníkov (Peoples Temple of Disciples of Christ) založil kazateľ Jim Jones v roku 1955 v meste Indianapolis v štáte Indiana najprv pod menom Peoples Temple Full Gospel Church. Snažil sa vytvoriť náboženské spoločenstvo, ktoré by kombinovalo kresťanstvo so socialistickými ideálmi. Zdôrazňoval rovnosť medzi rasami, boj proti chudobe a pomoc slabším vrstvám obyvateľstva. V období rasovej segregácie v USA bola jeho myšlienka rasovo integrovaného zboru pomerne radikálna. Chrám ľudu preto priťahoval najmä Afroameričanov a ľudí z marginalizovaných skupín. Okrem náboženských služieb organizácia poskytovala aj sociálnu pomoc – napríklad jedlo pre chudobných, ubytovanie či pomoc pri hľadaní práce. Jones si postupne získaval popularitu aj vďaka údajne zázračným uzdraveniam a charizmatickému vystupovaniu. Niektoré z týchto „zázrakov“ však boli neskôr označené za zmanipulované.

V 60. rokoch sa Chrám ľudu rozšíril a presunul do Kalifornie, najmä do oblasti Redwood Valley a neskôr do San Francisca. Tento krok bol čiastočne motivovaný Jonesovou obavou z jadrovej vojny, ktorú považoval za blízku hrozbu. V Kalifornii Jones získal väčší politický vplyv. Hnutie nadviazalo kontakty s miestnymi politikmi a zapájalo sa do sociálnych kampaní. V tejto fáze sa Chrám ľudu prezentoval ako progresívna organizácia bojujúca za sociálnu spravodlivosť. Napriek tomu sa začali objavovať prvé obvinenia zo zneužívania členov, finančných podvodov a manipulácie. Jones postupne posilňoval svoju autoritu a kontrolu nad členmi, ktorí mu museli prejavovať absolútnu lojalitu.

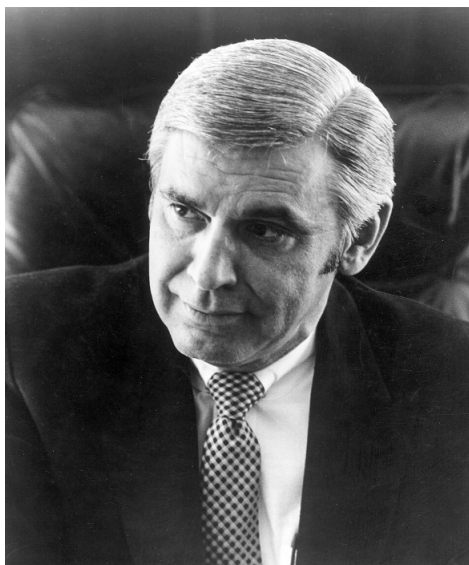

Kazateľ Jim Jones, 1977

zdroj: wikimedia commons

Postupne vytváral izolované prostredie, v ktorom boli členovia závislí od komunity a stratili kontakt s vonkajším svetom. Tento proces je typický pre mnohé sekty a umožňuje vodcovi udržiavať moc. V roku 1977 sa Jones rozhodol presunúť stovky členov do juhoamerickej krajiny Guyana, kde založil osadu známu ako Jonestown. Tento krok bol reakciou na rastúcu kritiku a vyšetrovanie v USA. Jonestown mal byť utopickou komunitou založenou na rovnosti a spoločnom živote. Realita však bola odlišná. Podmienky boli náročné, ľudia pracovali dlhé hodiny a trpeli nedostatkom jedla. Komunikácia s vonkajším svetom bola obmedzená a členovia boli pod neustálym dohľadom ozbrojených strážcov.

Jones sa v tomto období stal paranoidným a čoraz viac izolovaným. Jeho správanie ovplyvňovalo aj užívanie drog, čo ešte viac zhoršovalo situáciu v komunite. Vyvrcholením dejín Chrámu ľudu bola tragédia z 18. novembra 1978. Do Jonestownu pricestoval americký kongresman Leo Ryan, aby preveril obvinenia zo zneužívania členov. Po jeho návšteve sa niekoľko členov rozhodlo odísť spolu s jeho delegáciou. Pri odlete z letiska v Port Kaituma však ozbrojení členovia sekty zaútočili a Ryana spolu s ďalšími ľuďmi zabil. Krátko nato Jones nariadil hromadnú samovraždu, ktorú označil za „revolučnú“. Viac než 900 ľudí vrátane detí zomrelo po vypití nápoja obsahujúceho kyanid alebo boli zastrelení.

Americký kongresman Leo Ryan

zdroj: wikimedia commons

Doktrína

Základnou črtou doktríny Chrámu ľudu bol jej synkretizmus, teda miešanie rôznych náboženských a ideologických prvkov. Na začiatku sa hnutie prezentovalo ako kresťanská cirkev, ktorá vychádzala z Biblie, najmä z dôrazu na pomoc chudobným, rovnosť a komunitný život. Jones často citoval Ježišove učenie o láske a obetovaní sa pre druhých, čím oslovoval veriacich, ktorí hľadali sociálne spravodlivé náboženstvo. Postupne však začal tieto kresťanské prvky reinterpretovať. Tradičný Boh bol v jeho kázňach čoraz viac odmietaný ako „ilúzia“ alebo nástroj útlaku. Namiesto toho zdôrazňoval materialistický pohľad na svet, ktorý sa viac podobal marxizmu než kresťanstvu. Náboženstvo sa tak transformovalo na ideologický nástroj, ktorý mal podporovať jeho vlastnú autoritu. Jones označoval svoju doktrínu ako „apoštolský socializmus“. Tento koncept mal spájať rané kresťanské komunity, ktoré podľa neho žili v spoločnom vlastníctve s modernými socialistickými ideálmi.

Členovia Chrámu ľudu boli povzbudzovaní, aby sa vzdali osobného majetku a pracovali pre dobro celej komunity. Teoreticky išlo o systém rovnosti, solidarity a zdieľania zdrojov. V praxi však tento model vytváral silnú závislosť členov od organizácie. Keďže jednotlivci odovzdávali svoje peniaze, majetok aj autonómiu, stávali sa úplne odkázanými na vedenie hnutia. Ideológia tak nebola len náboženským presvedčením, ale aj mechanizmom kontroly. Jedným z najvýraznejších aspektov teológie Chrámu ľudu bola postupná deifikácia vodcu. Na začiatku sa prezentoval ako kazateľ a prorok, no neskôr začal tvrdiť, že je stelesnením božskej moci. V niektorých prejavoch sa označoval za reinkarnáciu Ježiša, Budhu či Lenina. Tento posun mal zásadný význam pre fungovanie sekty. Ak bol Jones vnímaný ako božská autorita, jeho rozhodnutia nemohli byť spochybňované. Kritika sa rovnala zrade viery. Tento princíp umožnil absolútnu centralizáciu moci a eliminoval akúkoľvek vnútornú opozíciu.

Hoci Chrám ľudu začínal ako kresťanské hnutie, postupne sa stal silne antináboženským – aspoň voči tradičným formám viery. Jones tvrdil, že tradičné cirkvi sú pokrytecké a slúžia na udržiavanie sociálnej nerovnosti. Náboženstvo podľa neho odvádza pozornosť od reálnych problémov, ako sú chudoba či rasizmus. Tento postoj viedol k tomu, že Biblia bola reinterpretovaná alebo dokonca zosmiešňovaná. Jones často poukazoval na rozpory v biblických textoch, aby oslabil dôveru členov v tradičné náboženské authority. Tým ich zároveň ešte viac pripútal k vlastnej ideológii.

Doktrína Chrámu ľudu nebola len súborom ideí, ale aj systémom praktických pravidiel, ktoré zasahovali do každodenného života členov. Organizácia využívala rôzne metódy psychologickkej kontroly, vrátane verejných spovedí, trestov a neustáleho dohľadu. Členovia boli povzbudzovaní, aby sa vzdali individuálneho myslenia v prospech kolektívu. Kritické myslenie bolo považované za nebezpečné a egoistické. Tento prístup vytváral prostredie, v ktorom bolo jednoduchšie manipulovať jednotlivcov a presadzovať radikálne rozhodnutia.

Dôležitou súčasťou teológie Chrámu ľudu boli tiež apokalyptické predstavy. Jones často varoval pred blížiacou sa katastrofou – či už jadrovou vojnou alebo kolapsom spoločnosti. Tieto vízie posilňovali pocit naliehavosti a ospravedlňovali radikálne kroky, ako bol presun do izolovanej komunity v Guyane. Zároveň zdôrazňoval myšlienku „revolučnej samovraždy“. Podľa tejto ideológie bolo lepšie zomrieť, než sa podriaďiť nespravodlivému systému. Tento koncept sa stal kľúčovým prvkom tragického vyvrcholenia hnutia v Jonestowne. Teológia Chrámu ľudu kládla veľký dôraz na kolektív nad jednotlivcom. Identita členov bola postupne nahrádzaná identitou skupiny. Osobné túžby, názory či vzťahy boli podriadené potrebám komunity.

Tento proces bol podporovaný aj izoláciou od vonkajšieho sveta. Členovia mali obmedzený kontakt s rodinou a priateľmi mimo hnutia, čo znižovalo pravdepodobnosť, že by spochybnili učenie sekty. Kolektívna identita sa tak stala dominantnou a prakticky nevyhnutnou pre prežitie v rámci komunity. Morálny systém Chrámu ľudu bol flexibilný a podriadený cieľom organizácie. Činy, ktoré by boli za normálnych okolností považované za neetické, mohli byť ospravedlnené, ak slúžili „vyššiemu dobru“. Tento prístup umožňoval manipuláciu, klamstvá či dokonca násilie. Jones často zdôrazňoval, že tradičné morálne normy sú nástrojom útlaku. Namiesto toho presadzoval pragmatickú etiku, v ktorej cieľ ospravedlňuje prostriedky. Tento prístup bol nebezpečný najmä v kombinácii s jeho absolútnou autoritou.

Vodca

Jim Jones sa narodil v roku 1931 v štáte Indiana v skromných pomeroch. Jeho detstvo bolo poznačené chudobou a pocitom izolácie, čo mohlo ovplyvniť jeho neskoršiu túžbu po uznaní a moci. Už v mladom veku prejavoval neobvyklý záujem o náboženstvo, ale aj o mocenské štruktúry. Bol fascinovaný kazateľmi, no zároveň ho priťahovali aj autoritatívne osobnosti a ideológie. V mladosti sa Jones prezentoval ako idealista. Silne vystupoval proti rasovej segregácii a podporoval integráciu Afroameričanov v čase, keď to bolo v USA stále kontroverzné. Tento

aspekt jeho osobnosti mu získal respekt a důvěru mnohých lidí. Na první pohled působil jako empatický a angažovaný člověk, který se úprimně snaží pomáhat slabším. Postupem času se však jeho charakter začal měnit. Jones měl silnou potřebu kontroly a uznání, která prerástla do autoritativního správání. Vyžadoval absolutní lojalitu od svých následovníků a netoleroval kritiku. Tento rys osobnosti je typický pro charizmatických vodců, kteří postupně překračují hranice mezi vedením a dominancí.

Jednou z jeho nejvýraznějších vlastností byla schopnost manipulace. Veděl přesně odhadnout, co jeho publikum chce slyšet, a přispôsobil tomu svoje projevy. Používal emoce, náboženský jazyk a politické idey na to, aby si získal důvěru lidí. Zároveň dokázal vytvářet iluzi osobního spojení s každým členem komunity, což posilňovalo ich oddanost.

Jones byl také známý svojí teatralitou. Jeho kázání byla dramatická a často obsahovali „zázračné uzdravení“, které měli přesvědčit věřících o jeho výjimečnosti. Neskôr sa ukázalo, že mnohé z týchto udalostí boli inscenované. Táto kombinácia hereckého talentu a manipulácie bola jedným z nástrojov, ktorými si budoval autoritu. V neskorších rokoch sa uňho prejavili aj paranoidné sklony. Bol presvedčený, že je prenasledovaný vládou, médiami či nepriateľmi. Tento pocit ohrozenia ovplyvnil jeho rozhodnutia, vrátane presunu komunity do izolovaného prostredia. Paranoja sa postupne prehĺbovala a viedla k čoraz radikálnejšiemu správaniu.

Dôležitým faktorom bol aj jeho životný štýl. Jones bral drogy, najmä v posledných rokoch svojho života, čo negatívne ovplyvnilo jeho psychický stav. Jeho správanie sa stávalo nevyspytateľným, nálady kolísali a rozhodnutia boli čoraz extrémnejšie. Táto nestabilita sa prenášala aj na celú komunitu. Z psychologického hľadiska možno Jonesa vnímať ako komplexnú osobnosť s kombináciou narcistických a autoritativných čŕt. Na jednej strane mal schopnosť inšpirovať a motivovať ľudí, na strane druhej prejavoval potrebu absolutnej moci a kontroly. Táto kombinácia bola mimoriadne nebezpečná, najmä v prostredí izolovanej komunity.

Spoločné črty a rozdiely medzi Chrámom ľudu a ostatnými sektami

Jedným z najvýraznejších spoločných prvkov je silná osobnosť vodcu. V každom z týchto prípadov vystupoval charizmatický vodca, ktorý si postupne vybudoval absolutnú autoritu nad členmi. Jim Jones, Marshall Applewhite v Nebeskej bráne či Šóko Asahara v Óm širikjó boli vnímaní ako výjimečné, takmer nadľudské bytosti. Ich slová mali váhu konečnej pravdy, čo eliminovalo kritické myslenie nasledovníkov.

Ďalším spoločným znakom bola izolácia od vonkajšieho sveta. Členovia týchto skupín často žili v uzavretých komunitách alebo boli aspoň psychologicky oddelení od spoločnosti. Táto izolácia posilňovala závislosť od skupiny a znižovala vplyv alternatívnych názorov. V prípade Chrámu ľudu to bol Jonestown, pri Davidiánoch uzavretý komplex vo Wacu a pri Nebeskej bráne silná ideologická izolácia.

Významnú úlohu zohrávali aj apokalyptické predstavy. Väčšina týchto siekt verila v blížiaci sa koniec sveta alebo zásadnú transformáciu reality. Táto viera vytvárala pocit naliehavosti a

legitimizovala extrémne rozhodnutia vrátane hromadnej samovraždy. V Jonestowne bola prezentovaná ako „revolučný čin“, v Nebeskej bráne ako odchod na vyššiu úroveň existencie.

Napriek týmto podobnostiam existujú aj zásadné rozdiely. Ideológia Chrámu ľudu bola výrazne politická a sociálna – kombinovala kresťanstvo so socializmom. Naopak, Nebeská brána sa opierala o sci-fi a predstavy o mimozemšťanoch, zatiaľ čo Óm šinrikjó miešalo budhizmus, hinduizmus a apokalyptické vízie. Davidiáni zas vychádzali z radikálnej interpretácie kresťanstva.

Rozdiely sú aj v samotnom priebehu tragédií. V prípade Chrámu ľudu išlo o masovú smrť riadenú vodcom, ktorá kombinovala samovraždu a donútenie. Nebeská brána bola skôr dobrovoľná kolektívna samovražda. Naopak, pri Davidiánoch zohral kľúčovú úlohu zásah štátnych orgánov a požiar, ktorý viedol k smrti členov. Óm šinrikjó sa líšilo tým, že okrem vnútorných praktík vykonalo aj teroristické útoky na verejnosť.

Nebeská brána (Heaven's gate)

Nebeská brána (Heaven's Gate) bolo americké nové náboženské hnutie, známe predovšetkým masovou samovraždou svojich členov v roku 1997. Často je označovaná ako sekta. Hnutie bolo založené v roku 1974 a vedené Marshallom Applewhiteom (1931 – 1997) a Bonnie Nettlesovou (1927 – 1985), ktorí boli v rámci hnutia známi ako Do a Ti. Nettlesová a Applewhite sa prvýkrát stretli v roku 1972 a následne sa vydali na cestu duchovného hľadania, počas ktorej sa stotožnili s dvoma svedkami z Knihy zjavenia. V polovici 70. rokov si získali niekoľko stoviek nasledovníkov.

Logo hnutia

zdroj: wikimedia commons

História

Syn presbyteriánskeho kazateľa a bývalý vojak, Marshall Applewhite prejavoval záujem o biblické proroctvá už na začiatku 70. rokov. V marci 1972 sa stretol s Bonnie Nettlesovou, 44-ročnou vydatou zdravotnou sestrou, ktorá sa zaujímalala o teozofiu a biblické proroctvá. Okolnosti ich stretnutia nie sú úplne jasné. Podľa Applewhiteových spisov sa stretli v nemocnici, kde Nettlesová pracovala ako sestra a ošetrovala jeho chorého priateľa. Applewhite bol prepustený zo svojej pozície hudobného riaditeľa na univerzite v Houstone kvôli údajnému vzťahu s jedným zo svojich študentov a jeho manželka ho už predtým opustila pre jeho viaceré homosexuálne vzťahy. Tieto osobné a profesionálne neúspechy v ňom vyvolali depresiu.

Nettlesová písala astrologickú rubriku pre noviny v Houstone a čerpala z „posolstiev“ údajného duchovného sprievodcu, ktorého nazývala Brat František (Nezamieňať s pápežom Františkom). Zároveň patrila do Teozofickej spoločnosti (<https://christianitas.sk/heresy-a-bludy-lvi-teozofia/>) a zúčastňovala sa špiritistických sedení. Applewhite neskôr spomínal, že mal pocit, akoby ju poznal už dávno, a veril, že sa stretli v minulom živote. Nettlesová mu povedala, že ich stretnutie predpovedali mimozemšťania, čím ho presvedčila, že má božské poslanie.

Applewhite a Nettlesová sa zaoberali životom svätého Františka z Assisi a čítali diela Heleny Blavatskej, R. D. Lainga a Richarda Bacha. Študovali Bibliu (kráľa Jakuba), najmä Nový zákon, kristológiu, askézu a eschatológiu. Applewhite čítal aj vedecko-fantastickú literatúru, napríklad diela Roberta Heinleina a Arthura C. Clarka. Postupne dospeli k presvedčeniu, že sú vyvolení naplniť biblické proroctvá a že majú vyššie poznanie než ostatní ľudia. Napísali pamflet, v ktorom opisovali reinkarnáciu Ježiša ako Texasana – nepriamy odkaz na Applewhita. Zároveň sa považovali za dvoch svedkov z Knihy zjavenia a vystupovali na verejnosti ako „The Two“ alebo „UFO Two“. Verili, že budú zabití, vzkriesení a následne transportovaní na vesmírnu loď, čo malo potvrdiť ich učenie.

Ich myšlienky však neboli prijímané s veľkým nadšením. Prvú nasledovníčku získali v roku 1974, no tá ich čoskoro opustila. Následne boli zatknutí za nejaké podvody a Applewhite si odpykal trest za krádež auta a bol prepustený v roku 1975. Neskôr sa rozhodli aktívne hľadať nasledovníkov. Organizovali stretnutia a tvrdili, že reprezentujú bytosti z „vyššej úrovne“, ktoré hľadajú účastníkov experimentu. Tí, ktorí sa pridajú, mali dosiahnuť vyšší evolučný stupeň. V roku 1975 sa im podarilo získať približne 25 nasledovníkov.

Skupina sa postupne izolovala a jej členovia opustili bežný život. Applewhite a Nettlesová, ktorí si hovorili „Do“ a „Ti“, viedli komunitu po celej krajine, pričom sa vyhýbali pozornosti úradov. Používali rôzne mená a skupina sa viackrát premenovala, až napokon prijala názov Nebeská brána – Heaven's Gate.

V septembri 1975 Applewhite a Nettlesová kázali vo Waldporte v Oregone a získali 20 stúpcov, ktorí zrazu „zmizli“.

Vodcovia sekty organizovali prechod skupiny do ilegality. „Do“ a „Ti“ (vyslovuje sa „dou“ a „tí“), ako sa tí dvaja teraz nazývali, viedli takmer sto členov naprieč krajinou. Spali v stanoch a spacích vakoch a žobrali na uliciach. Vyhýbanie sa pozornosti úradov a médií umožnilo skupine sústrediť sa na náuku Doa a Ti o pomoci členom posádky dosiahnuť „vyššiu evolučnú úroveň“, ktorú vodcovia už údajne dosiahli.

Applewhite a Nettlesová používali v priebehu rokov rôzne pseudonymy, a skupina mala pred prijatím názvu Nebeská brána aj niekoľko iných mien. Istý čas bola známa ako Human Individual Metamorphosis.

Applewhite veril, že je priamo spojený s Ježišom, čo znamenalo, že je na evolučnej úrovni Kráľovstva Božieho. Jeho spisy, ktoré kombinovali prvky milenializmu, gnosticizmu a science-fiction, naznačujú, že sa považoval za Ježišovho nástupcu a „súčasného zástupcu“ Krista na Zemi. Do a Ti učili, že Doova telesná schránka je obývaná rovnakým mimozemským duchom, ktorý patril Ježišovi; Ti bola prezentovaná ako Boh Otec.

Posádka používala rôzne metódy náboru členov, hlásala evanjelium vyššej metamorfózy, že ľudí oklamali „falošní duchovia“, obalovanie slnečným svetlom na meditatívne uzdravenie a božskosť „UFO Dvoch“.

V apríli 1976 skupina zastavila nábor, uzavrela sa úplne a zaviedla prísny súbor behaviorálnych pravidiel vrátane zákazu sexuálnej aktivity a užívania drog. Applewhite a Nettlesová už mali pevnú svetskú aj náboženskú autoritu a z voľne organizovanej sociálnej skupiny sa stalo centralizované náboženské hnutie, niečo ako putujúci kláštor.

V tej dobe sa v USA objavilo množstvo hnutí či individuálnych prístupov k hľadaniu alternatívnej náboženskej skutočnosti. Nasledovníci nových náboženských siekt, ako bola aj Applewhiteova posádka, to považovali za lákavú alternatívu k tradičným dogmám judaizmu, katolicizmu a protestantizmu.

Mnoho členov Applewhiteovej posádky pochádzalo z týchto prostredí; väčšina z nich boli dlhoroční hľadači pravdy alebo spirituálni hippies, ktorí sa pokúšali „nájsť seba samých“ cez rozličné alternatívne spirituálne prúdy. No nie všetci. Jedným z členov bol John Craig, uznávaný republikán a majiteľ ranča, ktorý sa takmer dostal do Snemovne reprezentantov Colorada v roku 1970. Ku skupine sa pripojil v roku 1975.

Skupina sa identifikovala pod obchodným názvom „Higher Source“ a od začiatku 90. rokov používala svoju webovú stránku na šírenie viery a nábor nasledovníkov. V nasledujúcich rokoch sa v skupine začali šíriť chýry, že blížiaci sa Hale-Boppova kométa ukrýva tajomstvo ich konečnej spásy a vzostupu do nebeského kráľovstva.

V októbri 1996 si skupina prenajala veľký dom nazvaný „Monastery“ v Santa Fe v Kalifornii. Nájomné 7 000 dolárov mesačne platili v hotovosti. V tom istom mesiaci si zakúpili poistenie proti únosu mimozemšťanmi, ktoré krylo až 50 členov s výplátou 1 milión dolárov na osobu (za únos, oplodnenie alebo smrť zavinenú mimozemšťanmi).

13. marca 1997 médiá informovali o hromadnom pozorovaní neidentifikovaných svetiel nad Phoenixom. 19. marca Marshall Applewhite natočil video „Do's Final Exit“, v ktorom hovoril o masovej samovražde ako o „jedinom spôsobe, ako opustiť túto Zem“. Hale-Boppova kométa bola znamením, na ktoré čakali (za ňou malo letieť UFO), Applewhite a jeho 38 nasledovníkov sa pripravili na rituálnu samovraždu. Verili, že po smrti ich duše odnesie mimozemská loď na ďalšiu úroveň existencie.

Samovraždy prebehli v troch vlnách medzi 22. a 23. marcom 1997. Členovia užili smrteľné dávky fenobarbitalu, opili sa vodkou a potom si na hlavu natiahli plastové vrecká, aby sa udusili.

Všetkých 39 obetí (21 žien a 18 mužov) malo oblečených čierne tričká, tepláky, nové čierno-biele tenisky Nike a na ramene pásky s nápisom „Heaven’s Gate Away Team“. Každý mal vo vrecku päťdolarovú bankovku a tri štvrtodolarové mince.

Postupne, ako zomierali, ostatní upravili telo: odstránili vrecko z hlavy, položili ho úhladne do postele a hornú časť prikryli štvorcovou purpurovou látkou. Applewhite zomrel ako tretí od konca. Poslední dvaja zostali s vreckami na hlave bez purpurovej prikrývky. Pred samovraždami rozposlali balíčky s videonahrávkami viacerým bývalým členom. Jeden z nich dostal balík 25. marca a zavolať políciu.

26. marca 1997 dostala polícia v San Diegu anonymný tip. Prvý policajt, ktorý vošiel do domu, našiel desať tiel a silný zápach rozkladu. Nikto neprežil.

Doktrína

Teológia Nebeskej brány bola primárne zakorenená v evanjelikalizme, ale obsahovala aj výrazné prvky New Age (<https://christianitas.sk/heresy-a-bludy-lxvi-new-age/>), kresťanského milenializmu a ufológie, a preto ju väčšinou charakterizujú ako UFO náboženstvo.

Skupina prijala hypotézu o starovekých astronautoch, ktorá bola v čase jej vzniku populárna vďaka knihám Ericha von Dänikena. Applewhite a Nettlesová učili, že mimozemšťania zasiať semená súčasného ľudstva pred miliónmi rokov a teraz sa vracajú, aby „zožali úrodu“ – duchovne vyvinutých jedincov, ktorí sa pripoja k posádkam lietajúcich tanierov. Len vybraní ľudia budú môcť postúpiť do tohto transhumánneho stavu, zvyšok zostane uviaznutý v duchovne otrávenej atmosfére skorumpovaného sveta. Nebeská brána chápala Bibliu ako záznam o kontaktoch s mimozemšťanmi.

Na začiatku noví členovia verili, že budú biologicky a chemicky premenení na mimozemské bytosti a odvezení vesmírnou loďou na „Ďalšiu úroveň“. Keď však v roku 1985 Bonnie Nettlesová (Ti) zomrela na rakovinu, ich náuka sa musela zmeniť. Neskôr učili, že keď vedomie opustí telo, je to isté ako odlet zo Zeme. Skupina oficiálne odmietala samovraždu, pretože spáchať samovraždu znamená obrátiť sa proti „Ďalšej úrovni“. Ľudské telo považovali len za schránku, ktorá pomáha na ceste. Samovražda by podľa nich zabránila vedomiu opustiť telo a dosiahnuť vyššiu úroveň. Členovia si dali mená pozostávajúce z troch písmen a koncovkou -ody (napr. Riody, Stioddy), čím sa označovali ako „deti Ďalšej úrovne“. Verili, že aby sa človek stal členom „Ďalšej úrovne“, musí sa zbaviť všetkých pozemských väzieb – rodiny, priateľov, sexuality, individuality, majetku a práce. Vyššia evolučná úroveň je fyzické miesto v našom vesmíre, kde bytosti žijú v čistej blaženosti, živia sa slnečným svetlom a nezaoberajú sa sexom, jedením ani smrťou. Skupina verila, že Boh Biblie je vysoko vyvinutý mimozemšťan. Zlých mimozemšťanov („luciferiánov“) považovali za bytosti, ktoré sa na Zemi vydávajú za Boha, aby ľudí udržali v duchovnej zaostalosti.

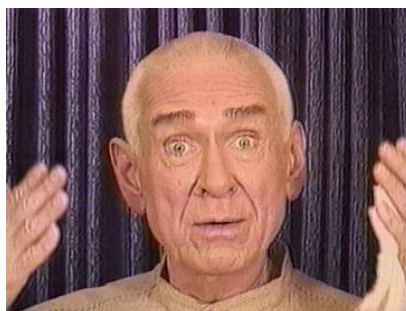
Hoci základné učenie zostávalo pomerne stabilné, detaily sa časom menili – napríklad význam Satana, myšlienka „mimozemských walk-inov“ (duchov, ktorí obsadzujú opustené telá), či spôsob vstupu na „Ďalšiu úroveň“. Podľa hnutia Nebeská brána existovali štyri spôsoby, ako pokročiť na „Ďalšiu úroveň“:

1. Fyzický odvoz vesmírnou loďou (verzia „UFO únosu“).
2. Prirodzená, náhodná alebo násilná smrť (duša opustí telo).
3. Smrť v dôsledku prenasledovania zvonka.
4. Dôstojné dobrovoľné opustenie tela.

Skupina bola otvorená len pre dospelých nad 18 rokov. Členovia sa vzdali všetkého majetku a žili asketicky. Osem mužov vrátane Applewhitea podstúpilo dobrovoľnú kastráciu, aby lepšie vykonávali asketický životný štýl. Skupina zarábala tvorbou webových stránok pod názvom Higher Source.

Vodcovia

Marshall Herff Applewhite (1931–1997) bol komplexnou a protirečivou osobnosťou. Pochádzal z nábožensky založenej rodiny – jeho otec bol presbyteriánsky kazateľ. Sám vyštudoval hudbu, stal sa profesorom a zborovým dirigentom. Mal talent na komunikáciu a vystupovanie, čo neskôr využil ako hypnotizujúci kazateľ. Ľudia ho opisovali ako inteligentného, výrečného a charizmatického muža s prirodzenou autoritou. Dokázal si rýchlo získať dôveru ľudí a presvedčiť ich o svojej pravde.

Applewhite v iniciačnom videu natočenom pre hnutie, september 1996

zdroj: wikimedia commons

Jeho povaha však obsahovala hlboké vnútorné konflikty. V mladosti bojoval so sexuálnou identitou a homosexualitou, čo ho priviedlo k psychickým problémom a hospitalizácii. Tieto vnútorné boje sa neskôr prejavili v extrémnej askéze – zakázal sex v skupine a sám (spolu s ďalšími mužmi) podstúpil kastráciu. Tento čin možno interpretovať ako snahu úplne potlačiť telesnosť a „očistiť“ sa pre vyššiu existenciu.

Applewhite vykazoval klasické znaky mesiášskeho komplexu. Veril, že je reinkarnáciou alebo nástupcom Ježiša a že jeho telo obýva mimozemský duch. Bol extrémne autoritatívny, kontrolujúci a paranoidný. Postupne zaviedol prísny systém pravidiel, izoláciu od okolia a totálnu poslušnosť. Zároveň však dokázal byť starostlivý – členov nazýval „posádkou“ a pôsobil

ako otec, ktorý ich vedie ku spásu. Jeho rečový štýl bol racionálny, vedecko-fantastický a presvedčivý, čo priťahovalo intelektuálne založených ľudí.

Bonnie Lu Nettlesová (1924–1985), známa ako „Ti“, mala úplne iný charakter. Pracovala ako zdravotná sestra a astrologička. Bola spirituálne hľadajúca, mysticky založená a verila v mimozemské bytosti, reinkarnáciu a okultné vedy. Na rozdiel od Applewhitea bola pokojnejšia, menej konfrontačná a pôsobila ako duchovná matka alebo „starší člen“ (Older Member). Členovia ju vnímali ako múdrejšiu a bližšiu k „Ďalšej úrovni“.

Bonnie Nettlesová

zdroj: wikimedia commons

Nettlesová bola kľúčová v prvých rokoch skupiny. Poskytovala Applewhiteovi spirituálnu legitimitu a vyvažovala jeho autoritársky štýl. Ich vzťah bol platonický, ale mimoriadne blízky – považovali sa za dvoch „svedkov“ alebo anjelov z Biblie. Po jej smrti na rakovinu v roku 1985 Applewhite ťažko niesol stratu a musel prepracovať celú teológiu (telo už nebolo potrebné opustiť fyzicky, stačilo opustiť vedomie).

Obaja boli typickými „duchovnými hľadačmi“ 70. rokov – sklamaní tradičným náboženstvom, otvorení New Age a sci-fi. Mali silný pocit vyvolenosti a poslania. Ich osobnosti sa dokonale dopĺňali: Applewhite prinášal charizmu, organizačnú schopnosť a autoritu, Nettlesová mystiku, intuíciu a legitimitu. Spoločne vytvorili uzavretý svet, v ktorom boli neomylnými vodcami.

Negatívne stránky ich pováh sa prejavili najmä v izolácii a kontrole. Applewhiteova paranoja a potreba totálnej oddanosti viedli k askéze, kastrácii a nakoniec k hromadnej samovražde. Nettlesová svojou vierou v mimozemské posolstvo dodávala celému systému zdanie objektívnej pravdy.

Spoločné črty a rozdiely medzi Nebeskou bránou a ostatnými sektami

Hlavným spoločným prvkom je silný, charizmatiký vodca, vnímaný ako výnimočná bytosť s prístupom k vyššiemu poznaniu. Podobne fungovali aj iné sekty – ich vodcovia mali absolútnu autoritu a ich učenie sa nespochybňovalo.

Ďalším spoločným znakom je izolácia. Členovia sa postupne odpúťovali od rodiny a spoločnosti, čím sa zvyšovala ich závislosť od skupiny. Táto izolácia bola v prípade Nebeskej brány psychologická.

Dôležitú úlohu zohrávali aj apokalyptické predstavy. V Nebeskej bráne to bola viera v odchod na vyššiu úroveň existencie prostredníctvom mimozemskej lode, zatiaľ čo iné sekty očakávali koniec sveta alebo božský zásah.

Najvýraznejší rozdiel spočíva v ideológii. Hnutie Nebeská brána kombinovalo kresťanské prvky so science fiction a vierou v mimozemšťanov. Rozdielny bol aj priebeh samotnej smrti členov. V Nebeskej bráne išlo o plánovanú a relatívne dobrovoľnú kolektívnu samovraždu, ktorú členovia vnímali ako prechod na vyššiu úroveň. Ďalším rozdielom je vzťah k technológiám. Hnutie Nebeská brána aktívne využívalo internet na šírenie svojho učenia, čo bolo na svoju dobu pomerne moderné. Ostatné sekty sa viac spoliehali na osobný kontakt a uzavreté komunity.

predchádzajúce časti:

Herézy a bludy, I. ?as?: Pelagianizmus

Herézy a bludy, II. ?as?: Arianizmus a Arius

Herézy a bludy, III. ?as?: Nestorius a nestoriánstvo

Herézy a bludy, IV. ?as?: Eutychnizmus a monofyzitizmus, 1/2

Herézy a bludy, IV. ?as?: Eutychnizmus a monofyzitizmus, 2/2 – dejiny hnutia

Herézy a bludy, V. ?as?: Sabelliáni

Herézy a bludy, VI. ?as?: Duketizmus

Herézy a bludy, VII. ?as?: Monotelitizmus, 1/2

Herézy a bludy, VII. ?as?: Monotelitizmus, 2/2 – dejiny herézy

Herézy a bludy, VIII. ?as?: Gnosticizmus, 1/2

Herézy a bludy, VIII. ?as?: Gnosticizmus, 2/2

Herézy a bludy, IX. ?as?: Donatisti, 1/2

Herézy a bludy, IX. ?as?: Donatisti, 2/2

Herézy a bludy, X. ?as?: Mání a manicheizmus

Herézy a bludy, XI. ?as?: Montanizmus

Herézy a bludy, XII. ?as?: Novacián a novacianizmus

Herézy a bludy, XIII. ?as?: Pauliciáni

Herézy a bludy, XIV. ?as?: Ikonoklazmus, 1/2

Herézy a bludy, XIV. ?as?: Ikonoklazmus, 2/2

Herézy a bludy, XV. ?as?: Blud Berengára z Tours

Herézy a bludy, XVI. ?as?: Katari, 1/2

Herézy a bludy, XVI. ?as?: Katari, 2/2

Herézy a bludy, XVII. ?as?: Východná schizma

Herézy a bludy, XVIII. ?as?: Valdénci

Herézy a bludy, XIX. ?as?: John Wyclif

Herézy a bludy, XX. ?as?: Marsilius z Padovy

Herézy a bludy, XXI. ?as?: Lollardi

Herézy a bludy, XXII. ?as?: Milenializmus, Joachim z Fiore

Herézy a bludy, XXIII: Spory vo františkánskom ráde, spirituáli a relaxati, 1/2

Herézy a bludy, XXIII: Spory vo františkánskom ráde, fraticelli, 2/2

Herézy a bludy, XXIV: Peter z Bruys a Arnold z Brescie

Herézy a bludy, XXV: Peter Abélard

Herézy a bludy, XXVI: Devotio moderna – Bratia a Sestry spoločného života, beghardi a beguiny

Herézy a bludy, XXVII: Ján Hus, husitstvo

Herézy a bludy, XXVIII: Unitas fratrum – Jednota bratská

Herézy a bludy, XXIX: Reformácia (1. časť): Dôvody a idey

Herézy a bludy, XXIX: Reformácia (2. časť): Šírenie reformácie v nemecky hovoriacich krajinách, Škandinávii, Francúzsku a Nizozemsku

Herézy a bludy, XXIX: Reformácia (3. časť): Šírenie reformácie v ostatnej Európe a dôsledky jej rozšírenia

Herézy a bludy, XXIX: Reformácia (4. časť): Martin Luther, 1/2: Reformátor

Herézy a bludy, XXIX: Reformácia (4. časť): Martin Luther, 2/2: Revolucionár

Herézy a bludy, XXIX: Reformácia (5. časť): Ján Kalvín

Herézy a bludy, XXIX: Reformácia (6. časť): Ulrich Zwingli

Herézy a bludy, XXX: Anabaptizmus

Herézy a bludy, XXXI: Anglikanizmus

Herézy a bludy, XXXII: Socinianizmus

Herézy a bludy, XXXIII: Presbyterianizmus

Herézy a bludy, XXXIV: Kvakeri a kvakerizmus

Herézy a bludy, XXXV: Michael Baius

Herézy a bludy, XXXVI: Metodizmus

Herézy a bludy, XXXVII: Kvietizmus

Herézy a bludy, XXXVIII: Jansen a jansenizmus 1/2

Herézy a bludy, XXXVIII: Jansen a jansenizmus 2/2

Herézy a bludy, XXXIX: Febronianizmus

Herézy a bludy, XL: Jozefinizmus

Herézy a bludy, XLI: Baptisti a baptizmus

Herézy a bludy, XLII: Mormóni alebo Cirkev Ježiša Krista svätých neskorších dní

Herézy a bludy, XLIII: Adventizmus a adventisti siedmeho dňa

Herézy a bludy, XLIV: Svedkovia Jehovovi

Herézy a bludy, XLV: Mennoniti a amiši

Herézy a bludy, XLVI: Evanjelikalizmus

Herézy a bludy, XLVII: Pentekostalizmus, 1/2

Herézy a bludy, XLVII: Pentekostalizmus, 2/2

Herézy a bludy, XLVIII: Dišpenzacionalizmus, Scofieldova referenčná Biblia a kresťanský sionizmus

Herézy a bludy, XLIX: Starokatolíci

Herézy a bludy, L: Amerikanizmus

Herézy a bludy, LI: Deizmus

Herézy a bludy, LII: Galikanizmus

Herézy a bludy, LIII: Naturalizmus

Herézy a bludy, LIV: Pozitivismus

Herézy a bludy, LV: Racionalizmus a empirizmus

Herézy a bludy, LVI: Teozofia

Herézy a bludy, LVII: Modernizmus

Herézy a bludy, LVIII: Konciliarizmus

Herézy a bludy, LIX: Feeneyizmus

Herézy a bludy, LX: Antropozofia

Herézy a bludy, LXI: Hnutie Grálu

Herézy a bludy, LXII: Kresťanská veda

Herézy a bludy, LXIII: Armáda spásy

Herézy a bludy, LXIV: Teológia oslobodenia

Herézy a bludy, LXV: Nuestra Señora de la Santa Muerte

Herézy a bludy, LXVI: New Age

Herézy a bludy, LXVII: Sun Myung Moon a Hnutie zjednotenia

Herézy a bludy, LXVIII: Slobodomurári, 1/3 – Úvod a základné princípy

Herézy a bludy, LXVIII: Slobodomurári, 2/3 – Šírenie, vývoj a ich organizácia

Herézy a bludy, LXVIII: Slobodomurári, 3/3 – Slobodomurárstvo navonok a postoj štátnych a cirkevných autorít k nemu

Herézy a bludy, LXIX: Scientológia

Herézy a bludy, LXX: Bahaiizmus

Herézy a bludy, LXXI: Palmariáni

Herézy a bludy, LXXII: Kresťanský sionizmus ako politická a náboženská ideológia, 1/2 – Dejiny

Herézy a bludy, LXXII: Kresťanský sionizmus ako politická a náboženská ideológia, 2/2 – Doktríny

Titulný ilustračný obrázok k 73. časti *Heréz a bludov – Víťazstvo Pravdy nad Herézou*, zdroj: [wikimedia commons](https://commons.wikimedia.org/)

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/heresy-a-bludy-lxxiii-moderne-sekty-a-kulty-1-cast-chram-ludu-a-nebeska-brana/>